

53
EN - NEDŽM / ZVIJEZDA
OBJAVLJENA U MEKI*, IMA 62 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝۱ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۝۲ وَمَا يَنْطِقُ
عَنِ الْهَوَىٰ ۝۳ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۝۴

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

"Tako Mi zvijezde kad zapada, /1/ Vaš drug nije s pravog puta skrenuo i nije zalutao! /2/ On ne govori po hiru svome. /3/ To je samo Objava koja mu se obznanjuje." /4/

Kažu Eš-Ša'bi i drugi: "Stvoritelj se kune čime On hoće od Svojih stvorenja, a stvorenja ne bi smjela da se kunu ičim drugim osim Stvoriteljem. Isto to navodi i Ibn Ebi-Hatim. A riječi Uzvišenog:

"Tako Mi zvijezde kad zapada", tj. kad gađa šejtane. Ovo je rekao Ed-Dahhak.

"Vaš drug nije s pravog puta skrenuo", to je onaj na kog se odnosi ova zakletva, a ujedno i svjedočenje Uzvišenog Allaha za Njegovog poslanika, Muhammeda, s.a.v.s., da je on na Pravom putu, sljedbenik Istine, a ne na krivom putu. Suprotno od toga je džahil, koji ide bez ikakve upute i bez znanja, dok je zavedeni onaj koji je poznavalac prave istine, ali je se namjerno odriče. Poslanik, s.a.v.s., bio je na najvišem stepenu ustrajnosti, ispravnosti i tačnosti. Zbog toga Uzvišeni kaže o njemu: **"On ne govori po hiru svome"**, tj. govor mu nije izraz ličnih želja i strasti.

"To je samo objava koja mu se obznanjuje", tj. govori samo ono što mu je naređeno i dostavlja to ljudima potpuno po naredbi bez ikakva dodavanja ili skraćivanja. Prenosi Ahmed ibn Hanbel, Allah mu se smilovao, od Abdullaha ibn Amra, r.a., koji kaže: /263/ "Pisao sam sve što sam čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s., i želio to naučiti napamet, pa su mi Kurejšije zabranile, govoreći: 'Ti pišeš sve što čuješ od Allahova Poslanika, s.a.v.s., a on je čovjek koji nekada govori i u srdžbi.' Pa sam se suzdržao od pisanja. Kasnije sam to spomenuo Poslaniku, s.a.v.s., a on mi je rekao: 'Piši, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja

duša, iz mojih usta izlazi samo istina.'" Ovo prenosi Ebu-Davud.

عَلَمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝۵ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝۶ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝۷ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝۸ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝۹ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝۱۰ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝۱۱ أَفَتُمَرُّونَهُ عَلَىٰ مَائِرِي ۝۱۲ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ۝۱۳ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ۝۱۴ عِنْدَ حَاجِةِ الْمَأْوَىٰ ۝۱۵ إِذْ يَخْفَىٰ السِّدْرَةَ مَا يَخْفَىٰ ۝۱۶ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ۝۱۷ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۝۱۸

"Uči ga jedan ogromne moći; /5/ Snažni, koji se pojavio u liku svome. /6/ Na obzorju najvišem. /7/ Zatim se približio, pa nadnio /8/ Blizu koliko dva luka ili bliže /9/ i objavio robu Njegovu ono što je objavio. /10/ Srce nije poreklo ono što je vidio. /11/ Pa zašto se prepirete s njim o onom što je vidio? /12/ On ga je i drugi put vidio. /13/ Kod Sidretul-muntehaa, /14/ kod kojeg je dženetsko prebivalište. /15/ Kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo, /16/ pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio. /17/ Vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara." /18/

Govori Uzvišeni o Svom robu i Poslaniku, s.a.v.s., da je On bio Onaj Koji ga je podučio onome s čime je došao ljudima. **"Jedan ogromne moći"**, a to je bio Džibril, a.s. Kao što kaže Uzvišeni:

"Kur'an je, zaista, kazivanje izaslanika plemenitog, moćnog, od Gospodara Arša cijenjenog, kome se drugi potčinjavaju, tamo pouzdanog." (81:19-21) A ovdje kaže: **"Snažni."** A riječi Uzvišenog: **"...koji se pojavio u liku svome"**, tj. Džibril, a.s. Ovako smatraju Hasan, Mudžahid, Katade i Rebi'.

"Na obzorju najvišem", tj. Džibril, a.s., bio je taj koji se pojavio u liku svome na visinama najvišim. Ovako smatraju Ikrima i dr. A prenosi Ibn Ebi-Hatim od Abdullaha ibn Mes'uda (da Allahov Poslanik nije vidio Džibrila, a.s., u njegovom veličanstvenom liku, osim dva puta: prvi put pitao je da ga vidi u njegovom liku, pa se horizont ispunio. Drugi put su bili zajedno kada su se uzdigli (na Mi'radžu). Zbog toga kaže Uzvišeni:

"Na obzorju najvišem." Prvo viđenje bilo je na početku poslanstva, kada je Džibril, a.s., došao Poslaniku, s.a.v.s., prvi put i prenio mu početak objave sure Ikre. Zatim se umanjila objava jedan period, te je Vjerovjesnik, s.a.v.s., neprestano odlazio

* Objavljena nakon sure "El - Ihlas".

** 32. ajet je medinski.

na vrhove brda razmišljajući kako bi se bacio odozgo, ali bi ga Džibril dozivao: "O Muhammede, ti si, uistinu, Allahov Poslanik, a ja sam Džibril." Tako bi mu se umirilo srce i razveselio bi se. To bi se više puta ponavljalo sve do pojave Džibrila, a.s., a on bi bio onako ispružen u svome obliku kako je stvoren, sa svojih 600 krila, te bi svojom veličinom zaklonio horizont. Zatim bi prišao Muhammedu, s.a.v.s., i donio mu objavu od Allaha, dž.š., kako mu je i bilo naređeno od Njega. Tako bi vidio veličinu, snagu i moć meleka donosioca objave, a koji je uživao visok položaj kod Stvoritelja Koji ga je i slao njemu. A Uzvišeni kaže: **"Zatim se približio, pa nadnio, blizu koliko dva luka ili bliže"**, tj. približio bi se Džibril, a.s., Muhammedu, s.a.v.s., dok mu se ne bi spustio toliko blizu da između njih ne bi bilo više od dva luka, kad bi se ona ispružila. Ovako smatraju Mudžahid i Katade. A riječi Uzvišenog: **"...ili bliže"**, tj. ne bi prilazio bliže od jedne i po dužine luka, kao što kaže Uzvišeni:

A srca su vaša poslije toga postala tvrda, kao kamen ili su još tvrđa." (2:74) Tj. ona nisu blaža od kamena, nego su slična njemu, ili tvrđa. Ovim se želi ukazati da je približavanje između Džibrila, a.s., i Muhammeda, s.a.v.s., bilo na dohvat ruke, koliko dva luka ili bliže. Ovo su riječi majke vjernika, h. Aiše, Ibn-Mes'uda, Ebu-Zerra i Ebu-Hurejrea, kao što ćemo navesti uskoro i jedan dio njihovih hadisa, inšallah. Muslim u svom Sahihu navodi od Ibn-Abbasa, r.a., koji kaže: "Muhammed, s.a.v.s., vidio je svoga Gospodara svojim srcem dva puta." Ovo koje smo naveli jedno je od ta dva viđenja, a u drugom predanju od Ibn-Abbasa. On spominje viđenje uopćeno, ali se ono svodi na viđenje srcem.¹ A onaj ko prenosi od njega da je to viđenje bilo golim okom, to predanje je nesigurno, jer zato ne postoji pouzdana tvrdnja od ashaba, r.a. Buharija prenosi od Eš-Šejbanija, koji kaže: "Pitao sam Zurra o riječima Uzvišenog:

'Blizu koliko dva luka ili bliže, i objavio robu Njegovu ono što je objavio', pa je rekao: 'Pričao nam je Abdullah: /264/ 'Doista je Muhammed, s.a.v.s., vidio Džibrila sa njegovih 600 krila.'" A riječi Uzvišenog:

"Srce nije poreklo ono što je vidio, pa zašto se prepirete s njim o onom što je vidio?" Prenosi Ibn-Džerir od Abdullaha, koji kaže: /265/ "Vidio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Džibrila, koji je na sebi imao lepršavi ogrtač kojim je ispunio prostor između neba i Zemlje." A na osnovi onog što smo spomenuli od riječi Uzvišenog: ***"I objavio robu Njegovu ono što je objavio"***, moglo bi značiti da je Džibril dostavio Allahovom robu Muhammedu ono što je dostavio ili objavio Allah Svome robu Muhammedu ono što je objavio preko Džibrila. Oba su ova značenja ispravna. U Muslimovom Sahihu navodi se da je Ebu-Zerr

rekao: /266/ Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Da li si vidio svoga Gospodara?", pa je odgovorio: "Svjetlo, kako da Ga vidim." A u drugom rivajetu: /267/ "Vidio sam svjetlost." Što se tiče hadisa koji prenosi Ahmed od Ibn-Abbasa, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /268/ "Vidio sam svog Uzvišenog Gospodara..." Taj je hadis iz domena sahiha, ali je skraćene verzije hadisa o snoviđenju. Isto tako Imam Ahmed navodi hadis od Ibn-Abbasa u kome se kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /269/ "Došao mi je Gospodar moj u najljepšem liku. Mislio sam da sanjam, pa je rekao: 'O Muhammede, znaš li o čemu se sad raspravlja na nebeskom skupu?', pa sam odgovorio: 'Ne.' Zatim je stavio Svoju ruku na moja ramena, tako da sam osjetio studen u predjelu svojih prsa", ili je rekao: "Moga vrata". Ovaj smo hadis naveli ranije od Muaza na kraju sure "Sad". A riječi Uzvišenog:

"On ga je i drugi put vidio kod Sidretul-Muntehaa, kod kojeg je dženetsko prebivalište." Ovo je drugi put da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio Džibrila u liku kakvim ga je stvorio Allah, a bilo je to u noći El-Isra. Već smo naveli hadis o ovome početkom sure "Subhane", pa zbog toga nema potrebe da to ovdje ponavljamo. Ranije je navedeno od Ibn-Abbasa, r.a., da je viđenje sigurno bilo u noći Lejletul-Isra, uzimajući kao potporu ovaj ajet. U ovom mišljenju ga slijedi skupina novijih i starih alima, a isto tako postoji i skupina ashaba i tabiina koji se ne slažu sa ovim mišljenjem. Prenosi Imam Ahmed od Ibn-Mes'uda, koji kaže da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /270/ "Vidio sam Džibrila kod Sidretul-Muntehaa sa svojih 600 krila, sa perja mu je opadalo raznobojno biserje i drago kamenje." Ovaj lanac prenosilaca dobar je i veoma jak. Imam Ahmed navodi od Mesruka, koji kaže: /271/ "Bio sam kod Aiše, pa sam rekao: Zar Allah ne kaže:

'On ga je na obzorju jasnom vidio.'" (81:23) ***"On ga je i drugi put vidio."*** Ona je odgovorila: "Ja sam prva od ovog ummeta koja sam pitala Allahova Poslanika, s.a.v.s., o tome, pa mi je rekao: 'To se odnosi na Džibrila.' Nije ga vidio u njegovom liku u kojem je stvoren, osim dva puta. Vidio ga je spuštenog između nebesa i Zemlje kako obuhvaća svojom veličanstvenošću sav prostor između neba i Zemlje." Ova dva hadisa navode se u oba sahiha. A ko kaže da je Poslanik, s.a.v.s., govorio h. Aiši, shodno njenom shvatanju, kao što Ibn-Hujejme navodi u svom djelu "Kitabut-tevhid", on je pogriješio, a Allah najbolje zna. Stoji čvrsto predanje u Muslimovom Sahihu od Ebu-Hurejrea, r.a., koji kaže za riječi Uzvišenog:

"On ga je i drugi put vidio..." /272/ "Vidio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Džibrila u njegovom liku dva puta." Ovako isto navode Mudžahid, Katade i Rebi' ibn Enes i drugi. A riječi Uzvišenog:

"Kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo." Već su navedeni hadisi u komentaru sure "El-Isra" kako je to prekrivanje izgledalo. Bilo je to prekrivanje

¹ Ovi, prije spomenuti, misle da je riječ o viđenju Džibrila, a Muslim da je to viđenje Allaha, dž.š.

melekima - kao kad vrane prekriju nebo. "I prekrio ju je Gospodar Svojom svjetlošću, i prekrije su je razne boje, meni nepoznate."² Imam Ahmed prenosi od Abdullaha ibn Mes'uda, koji kaže: /273/ "Nakon što je uzdignut Allahov Poslanik, s.a.v.s., doveden je do Sidretul-Muntehaa, a to je na sedmom nebu. Tu se završava i zadrži sve što se uzdigne sa Zemlje. Isto tako, tu se završava i prihvaća sve ono što se spusti na to mjesto.

"Kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo." Kaže Ibn-Me'sud: "Zlatna prostirka." On dalje kaže: "Dato je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., troje: pet vakata namaza, završetak sure "El-Bekare" i oprost svakome od Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta, ko ne bude činio širk." Ovakvo predanje navodi se samo kod Muslima. A riječi Uzvišenog:

"Pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio."³

Kaže Ibn-Abbas, r.a.: "Nije se kretao ni desno ni lijevo, "...nije prekoračio", nije prešao granicu onoga što mu je naredeno, a to je uzvišena osobina, zbog čvrstog vjerovanja i pokornosti. Nije učinio ništa osim onoga što mu je naredeno, niti je tražio iznad onoga što mu je dato. Divno kaže pjesnik: "Vidio je dženetsko mjesto i što je iznad njega ono; a da je drugo osim viđenog vidio, on bi zalutao." A riječi Uzvišenog:

"Vidio je najveličanstvenija znamenja Gospodara svoga", kao i što kaže Uzvišeni: **"Kako bismo mu neka znamenja naša pokazali" (17:1)**, tj. dokaz Naše veličine i moći. Ova dva ajeta koriste oni od ehli - sunneta koji smatraju da viđenje Gospodara, nije bilo te noći, jer Uzvišeni reče:

"Vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara." A da je vidio svoga Gospodara on bi to objasnio ljudima. Već je bilo pojašnjenje toga u suri "El-Isra".

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّكَّ وَالْعُرْوَىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنْوَةَ الثَّلَاثَةِ الْآخَرَىٰ ﴿٢٠﴾
 أَلَمْ تَكْرُوهَ الْأَنْثَىٰ ﴿٢١﴾ فَلِكِ إِذَا قَسَمْتُ لَكُمْ بِهَا أَنَّهُ لَهَا
 أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ ؕ
 إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ
 الْهُدَىٰ ﴿٢٢﴾ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٣﴾ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٤﴾ وَمَكَمْ
 مِّنْ مَّكَلٍ فِي السَّمٰوٰتِ لَا تُغْنِي سَفْعَهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنَ الْإِمْنِ بَعْدَ أَنْ يَأْذِنَ
 اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُرِضَىٰ ﴿٢٥﴾

"Šta kažete o Latu i Uzzau?/19/ I Menatu trećoj, najmanje cijenjenoj?/20/ Zar su za vas sinovi, a za Njega kćeri?!/21/ To bi tada bila podjela nepravedna. /22/ To su samo imena koja ste im vi i preci vaši nadjenuli, Allah o njima nikakav dokaz nije poslao; oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im dođe od gospodara njihova Uputa. /23/ I zar da čovjek sve što poželi dobije?! /24/ Pa, Allahu pripada i onaj i ovaj svijet. /25/ A koliko na nebesima ima meleka čije zauzimanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan."/26/

Prekorava i kritizira Uzvišeni Allah mušrike zbog njihovog robovanja kipovima i idolima, jer im prave kuće slične Kabi:

"Šta kažete o Latu?" Lat je bio isklesani kamen koji je imao kuću u Taifu sa pokrivačem, zatim poslugom (čuvarima), a okolo nje veliko dvorište. Za stanovnike Taifa, a to je bilo pleme Sekif i njihovi sljedbenici, ova kuća je bila veoma cijenjena. A riječ "Lat" sa tešdidom slova "t" tumači se tako, kako prenosi Buharija od Ibn-Abbasa, r.a.: "Lat je bio čovjek koji je mljeo brašno za ondašnje ljude hodočasnike." A Ibn-Džerir kaže da riječ "Lat", izvedena od Allahovog imena, i time su podrazumijevali žensko Allahovo dijete, Uzvišeni je Allah, dž.š., daleko od onoga što Mu pripisuju. Isto tako Uzza izvedeno je iz imena El-Aziz, a to je bilo drvo na kome je bila građevina i pokrivači, a nalazila se u mjestu En-Nahla, između Meke i Taifa. U njega su vjerovali i veličali ga Kurejšije, kao što je Ebu-Sufjan govorio u Bici na Uhudu: "Mi imamo Uzzaa, a vi nemate", na što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: /274/ "Recite: 'Allah je naš zaštitnik, a vas nema ko štiti.'" Buharija prenosi od Ebu-Hurejrea koji kaže da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /275/ "Ko se zaklinjao riječima: 'Tako mi Lata i Uzzaa, neka kaže: Lailahe illellah, a ko pozove svoga druga na kockanje nek podijeli sadaku.'" Ovo je bilo u skladu sa njihovim običajima, jer su u džahilijskom periodu njihovi jezici

² Vidi suru "El-Isra", broj 17. Hadisi od broja 529 do 539, tom drugi.

³ Riječi Uzvišenog: "Pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio", jasan su dokaz da je Isra i Miradž zaista bio i duhom i tijelom, jer je oko dio tijela, ne može gledati bez tijela, kao što ni oka nema bez duše, pa prema tome, ovo je istinski doživljaj Muhammeda, s.a.v.s., tj. da je vidio Džibrila, a.s. (kod Sidretul-Muntehaa). To viđenje bilo je očito, i duhovno i materijalno, tu nije bilo nikakvog pričinjavanja, naprotiv, ono je bilo očigledno i putem organa i putem čula vida, a što je moralo biti s tijelom. Stoga je događaj Miradža bio nemoguć bez učestvovanja i tijela i vida, dok tijelo bez duše ne može ništa vidjeti, jer je duša osnova za gledanje. Isto tako duša je osnova za život tijela, zbog toga je znači Miradž bio i duhom i tijelom. Allah najbolje zna šta je najispravnije.

uobičajili izgovarati to. A što se tiče Menata, to božanstvo se nalazilo u Mušellelu kod Kadida, a to je mjesto između Meke i Medine. Oni koji su se tome klanjali u džahilijetskom periodu bili su iz plemena Huza'a, Evsa i Hazredža. Odatle su polazili na hadž u pravcu Kabe. Slično ovome navodi i Buharija preko h. Aiše. Inače, na Arapskom poluotoku bilo je i drugih božanstava koja su svetkovali Arapi poput veličanja Kabe. Osim ova tri božanstva koja su spomenuta u Kur'anu, bilo ih je još i zato kaže Uzvišeni:

"Šta kažete o Latu i Uzzau i Menatu, trećoj, najmanje cijenjenoj." Ovi su spomenuti samo zato što su bili poznatiji od ostalih. Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao je Mugaru ibn Šu'beta i Ebu-Sufjana Sahra ibn Harba da sruše Lata i da na tom mjestu naprave mesdžid u Taifu. Halida ibn Velida je poslao da sruši Uzzaa. Ebu-Sufjana ibn Harba poslao je da sruši Menata koji je bio u području Mušellela u Kadidu. Postojali su i drugi kipovi, kao što su: Zul-Hulsa, Kajs, Rijam, Rida', Zul-Kabat i dr., koji su bili rašireni na sve strane. Zato je Allahov Poslanik, s.a.v.s., slao svoje ashabe, r.a., koji su ih sve porušili i na taj način očistili Arabijski poluotok. Zatim kaže Uzvišeni:

"Zar su za vas sinovi, za Njega kćeri", tj. zar mislite da On ima dijete i da Mu je to dijete žensko, a za sebe odabirete muško. Pa kada biste vi raspoređivali i vršili podjelu, a i vi ste stvorenja - bila bi to: **"Podjela nepravedna"**, tj. bilo bi to nepravedno nasilje, pa kako onda udjeljujete svome Gospodaru tako. Zatim kaže Uzvišeni:

"To su samo imena koja ste im vi i preci vaši nadjenuli", i to onako spontano. A Uzvišeni poriče sve ono što su oni izmislili, lažući, ne vjerujući, robujući kipovima i dajući imena tim božanstvima.

"Allah o njima nikakav dokaz nije poslao", tj. ni jedan argument.

"I oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude", tj. oni nemaju nikakva uporišta u veličanju tih idola, nego to čine iz poštivanja i za hatar svojih predaka, a ne iz stvarne, lične želje.

"A već im dolazi od Gospodara njihova prava uputa", tj. slanjem Poslanika sa istinom i čvrstim dokazima. I pored svega ovoga oni slijede ono što im je preostalo od njihovih očeva. Zatim kaže Uzvišeni: **"I zar da čovjek sve što poželi dobije?!"**, tj. nemoguće je postići uvijek dobro, makar to i želio, niti da svako bude upućen samo željom da takav bude.

"Allahu pripada i ovaj i onaj svijet", tj. sve je Njegovo i sve Mu pripada, Gospodaru oba svijeta. On je Taj Koji raspolaže njima, shodno Svojim željama - slavljem neka je On. A riječi Uzvišenog:

"A koliko na nebesima ima meleka čije zauzimanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan", kao što kaže Uzvišeni:

"Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?" (2:225), pa ako je ovo rečeno u vezi sa melecima, bliskim Allahu, dž.š., kako onda tražiti šefaat spomenutih idola i kipova čije je obožavanje Allah, dž.š., zabranio? U isto vrijeme Allah je preko svih svojih Poslanika zabranio uzimanje tih idola za zauzimače (posrednike)!!?

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْمُونَ
الْمَلَائِكَةَ سَمِيَةَ الْأُنثَىٰ ﴿٢٧﴾ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ
وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٢٨﴾ فَأَعْرَضَ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا
وَلَمْ يَرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ
عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ هُنْدَىٰ ﴿٣٠﴾

"Oni koji ne vjeruju u onaj svijet nazivaju meleke imenima ženskim. /27/ A o tome ništa ne znaju, slijede samo pretpostavke, a pretpostavka istini baš nimalo ne koristi. /28/ Pa, ti se okani onoga ko se od Opomene Naše okrenuo i koji samo život na ovom svijetu želi. /29/ To je vrhunac njihova znanja - Gospodar tvoj dobro zna one koji su skrenuli s Njegova puta i On dobro zna one koji su na pravom putu."/30/

Poriče Uzvišeni mušricima da meleke nazivaju ženskim imenima, i njihove riječi da su to Allahove kćeri. Uzvišeni je Allah daleko od toga. Kao što kaže Uzvišeni:

"Oni meleke, koji su robovi Milostivoga, ženama nazivaju. Zar su oni prisustvovali stvaranju njihovu? Njihova će tvrđenja biti zapisana i oni će odgovarati." (43:19) Pa zbog toga kaže Uzvišeni: **"A o tome ništa ne znaju"**, tj. oni ne posjeduju ispravno i tačno znanje za ono što govore. Naprotiv, to je laž, potvora i jasan kufr.

"Slijede samo pretpostavke, a pretpostavka istini baš nimalo ne koristi", tj. nema nikakve fajde, niti može kada dostići mjesto istine. Potvrđeno je u vjerodostojnom predanju da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /276/ "Čuvajte se sumnjičenja, jer je sumnjičenje najlažniji govor." A riječi Uzvišenog:

"Pa, ti se okani onoga ko se od Opomene Naše okrenuo", tj. okreni se od onoga koji se okrenuo od Istine i ostavi ga. A riječi Uzvišenog:

"I koji samo život na ovom svijetu želi", tj. učinio ga najvećom svojom brigom i krajnjim ciljem. Zbog toga kaže Uzvišeni:

"To je vrhunac njihova znanja", tj. ta njihova želja za dunjalukom. A u dovi koja se prenosi kaže se: /277/ "Gospodaru moj, ne učini dunjaluk mojom najvećom brigom, niti krajnjim znanjem." A riječi Uzvišenog:

"Gospodar tvoj dobro zna one koji su skrenuli s Njegova puta i On dobro zna one koji su na pravom putu"; tj. Njemu je poznato šta valja Njegovim robovima i On je Taj Koji upućuje na pravi put koga hoće, a ostavlja na krivom putu koga hoće. Sve je to rezultat Njegove moći, znanja i mudrosti. On je pravedan i ne čini našao nikada, ni u Svom zakonu, a ni u Svojoj odredbi.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
لِيُجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَسَنَى ﴿٣١﴾
الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْأَسْمَاءِ وَالْفَوَحْشَ إِلَّا اللَّسْمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعٌ
الْعَفْوَةُ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْتَهُ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى ﴿٣٢﴾

"Allahovo je sve što je na nebesima i što je na Zemlji, da bi, prema onome kako su radili, kaznio one koji rade zlo, a najljepšom nagradom nagradio one koji čine dobro /31/, one koji se klone velikih grijehova i razvrata, a onima bezazlenim On će oprostiti, jer Gospodar tvoj, zaista, mnogo prašta, On dobro zna sve o vama, otkad vas je stvorio od zemlje i od kad ste bili zameci u utrobama majki vaših; zato se ne hvališite - On dobro zna onoga koji se grijeha kloni."/32/

Na ovaj način Uzvišeni nas obavještava da je On Gospodar nebesa i Zemlje, te da je sam Sebi dovoljan, da nema ništa što bi Mu nedostajalo; On je Pravedni sudac Svojim stvorenjima koje je, uistinu, stvorio.

"Da bi, prema onome kako su radili, kaznio one koji rade zlo, a najljepšom nagradom nagradio one koji čine dobro", tj. On će platiti svakome na osnovu učinjenih djela, pa bilo da su ta djela dobra ili loša. Nakon toga opisuje dobročinitelje, a to su oni koji se klone velikih grijeha i razvrata - uopće ih ne prihvataju. A, ako bi se desilo da učine neki manji grijeh - pa, Uzvišeni će im oprostiti i prijeći preko njih. Pa, kaže Uzvišeni:

"Ako se budete klonili velikih grijeha, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo prijeći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto." (4:31) A ovdje kaže:

"One koji se klone velikih grijehova i naročito razvrata, a one bezazlene..." Ovdje je izuzimanje, kojim se prekida neprekidni slijed, jer se riječ smatra malim grijesima, manjim prekršajima u postupcima. Imam Ahmed navodi od Ibn-Abbasa da je rekao: "Nisam vidio ništa sličnije riječi od one koju navodi Ebu-Hurejre od Vjerovjesnika, s.a.v.s., koji kaže: /278/ Doista je Uzvišeni Allah propisao svakom čovjeku

njegov udio u zinaluku koji neće moći izbjeći; tako da oko čini zinaluk pogledom, jezik izgovorom, a duša svojom strašću želi - a na spolnom je organu da to potvrdi ili odbije." Ovaj se hadis nalazi i u oba Sahiha. Aburahman ibn Nafi', a koga su zvali još i Ibn-Lubabe et-Taifi, kaže: Pitao sam Ebu-Hurejrea za riječi Uzvišenog: pa mi je rekao: "To su: poljubac, namigivanje, požudan pogled, i neposredan kontakt, a kada se dotaknu dva spolna organa - obavezan je gusul i to je zinaluk." A Ali ibn Ebi-Talha navodi od Ibn-Abbasa da riječ

znači "ono što je prošlo". Ibn-Mudžahid kaže: "To je onaj koji počini grijeh, pa ga brzo napusti. Tako su pagani (džahili) u svom vremenu, obilazeći Kabu izgovarali: "Kada praštaš, Bože, oprosti sve. A koji od Tvojih robova nije makar malo pogriješio, pa prošao se?" To znači, malo zaluta u grijeh, a zatim se brzo iz njega isčupa."⁴

A riječi Uzvišenog: **"...On će oprostiti, jer Gospodar tvoj, zaista, mnogo prašta"**, tj. Njegova milost obuhvaća svaku stvar, a Njegov će oprost obuhvatiti svakog onog ko se pokaje, kao što kaže Uzvišeni na drugom mjestu:

"Reci: 'O robovi Moji, koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će sigurno sve grijeha oprostiti; On, doista, sve grijeha prašta i On je milostiv.'" (39:53)

A riječi Uzvišenog:

"On dobro zna sve o vama, otkad vas je stvorio od zemlje." To znači, da vas On obuhvaća Svojim pogledom, dobro zna u kakvom ste položaju, šta činite, šta govorite i ono šta ćete vi reći i uraditi, i to sve od onda kada je stvorio vašeg oca Adema, a.s., od zemlje i od njega proizveo veliko potomstvo poput zrnevlja, a onda vas podijelio na dvije grupe - jedna će u Džennet, a druga u Džehennem. Tako i Uzvišeni kaže:

"I otkad ste bili zameci u utrobama majkih vaših", tj. odonda od kada melek zadužen za svakoga počne bilježiti njegovu nafaku, život i djelo, kao i to hoće li biti sretan ili nesretan. A riječi Uzvišenog: **"Zato se ne hvališite"**, tj. ne upućujte pohvale na svoj račun spominjući svoja djela. **"On dobro zna onoga koji se grijeha kloni."** Kao što kaže Uzvišeni na drugom mjestu:

"Zar ne vidiš one koji sebe smatraju od grijeha čistim? Međutim, Allah oslobađa od grijeha onoga koga On hoće, i nikome se neće, ni koliko trun jedan, nepravda učiniti." (4:49) Ovo je potvrđeno i u hadisu koji navodi Imam Ahmed od Ebu-Bekra koji kaže: /279/ "Hvalio čovjek čovjeka pred Vjerovjesnikom, s.a.v.s., pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Teško tebi! Odrubio si glavu

⁴ "Mislim da je najispravnije tumačenje riječi ono koje je naveo Ebu-Hurejre: poljubac, namigivanje i tome slično. Alejhi selam kaže: "Ako bi čovjek bio ustrajan u sitnim grijesima moglo bi ga to odvesti u propast."

svome drugu.' (ponovivši to više puta) Kada neko od vas treba da pohvali svoga druga, neka kaže: 'Smatram ga takvim, a Allah najbolje zna. Pred Allahom ne hvalim nikoga, ali mislim da je takav i takav, ako to on zna o njemu.'" Ovaj hadis navode: Buharija, Muslim, Ebu Davud, Ibn-Madže, a preko Halid el-Huzaa. Imam Ahmed prenosi od Hemama ibn el-Harisa koji kaže: /280/ "Došao neki čovjek h. Osmanu i počeo ga hvaliti u lice, a onda Mikdad ibn el-Esved baci prašinu govoreći: 'Allahov nam je Poslanik, s.a.v.s., naredio, kad sretnemo nekoga da hvali drugoga - da mu bacimo prašinu u oči.'" Ovo navode i Muslim i Ebu-Davud.

أَفْوَيْتَ لَدُنِي
 تَوَلَّى ۞ وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ۞ أَعَدَّهُمْ عِلْمَ الْعَيْبِ فَهُوَ يَرَى ۞
 أَمْ لَمْ يُدَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ۞ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ۞
 وَالْأَنْزُرُ وَالزُّرَّةُ ۞
 وَزُرَّ الْاُخْرَى ۞ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ۞ وَأَنْ سَعَى ۞
 سَوْفَ يُرَى ۞ ثُمَّ يُجْرَبُ بِهِ أَجْرًا إِلَّا الْاُخْرَى ۞

"Reci ti Meni o onome koji istinu izbjegava /33/, i malo udjeljuje, i posve prestane udjeljivati /34/. Zar on ima znanje gajba; pa vidi /35/. Zar on nije obaviješten o onom što se nalazi u listovima Musaovim /36/ i Ibrahimovim - koji je obaveze potpuno ispunjavao /37/ da ni jedan grješnik tuđe grijehe neće nositi /38/, i da je čovjekovo samo ono što sam uradi /39/, i da će se trud njegov sigurno iskazati /40/, i da će prema njemu u potpunosti nagrađen ili kažnjen biti."/41/

Na ovaj način Uzvišeni kudi svakog onoga koji Mu je nepokoran, a ni zekat ne udjeljuje niti klanja, laže i istinu izbjegava. **"...i malo udjeljuje i posve prestane udjeljivati."** Ibn-Abbas kaže: "Malo bude pokoran (Allahu) a zatim to porekne." Tako isto smatraju Mudžahid i još drugi. A riječi Uzvišenog: **"Zar on ima znanja gajba, pa vidi?";** tj. zar onaj koji je prekinuo udjeljivati i činiti dobročinstvo iz straha od neimaštine zna tajne i misli da će nestati ono što mu je u rukama? Čak i kad se ustegne od dobročinstva - zar on to može tačno vidjeti? Ali, nije to zbog toga. On prekida udjeljivati i činiti dobročinstva zbog toga što je škrtac, tvrdica i strašljivac. Tako se kaže u hadisu: /281/ "Dijeli, Bilale, i ne boj se da će ti Allah umanjiti!" Na jednom mjestu Uzvišeni kaže:

"...Što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje." (34:39)

A riječi Uzvišenog:

"Zar on nije obaviješten o onome što se nalazi u listovima Musaovim i Ibrahimovim: '...koji je obaveze ispunjavao.'" Znači, izvršavao je sve naredbe, klonio se svih zabrana; objavu je dostavio u potpunosti i zaslužio da bude vođa ljudima kojeg će slijediti u svemu - u govoru, ponašanju i radu. Kaže Uzvišeni Allah:

"Poslije smo tebi objavili: 'Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim.'" (16:123) Zatim Uzvišeni određuje i pojašnjava što je bilo u spisima koje su objavljeni Ibrahimu i Musau, pa kaže:

"Da ni jedan grješnik tuđe grijehe neće nositi." To znači da svaka osoba koja je sebi nanijela nesreću prihvatajući kufr, ili neku drugu vrstu grijeha - niko joj drugi to neće nositi. Tako na jednom mjestu kaže Uzvišeni:

"...ako grijehovima pretovareni pozove da mu se ponese, niko mu ih neće ponijeti, pa ni rođak." (35:18) A Uzvišeni kaže:

"I da je čovjekovo samo ono što sam uradi i da će se trud njegov sigurno iskazati." To što mu niko neće pomoći nositi teret, isto tako neće dobiti niti išta nagrade - osim onoga što je sam sebi zaradio. Iz ovoga ajeta Šafija je, neka je rahmet na njega i one koji ga slijede, izveo zaključak da učenje Kur'ana umrlim nema sevaba, jer to nisu njihova lična djela, niti zasluge, te zbog toga ni Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije to preporučivao činiti, a ni svoj ummet podsticati na to, niti ih je na to uputio nekom izrekom niti nečim indirektnim. To također nije zabilježeno kao praksa nijednog od ashaba. Da je kakav hair, oni bi nas već pretekli u činjenju istoga. Područje ibadeta (djelo kojim se približava Allahu) oslanja se na čvrste argumente, a analogijom se tu ne može postupati, niti kakvim mišljenjima. Što se tiče dove i sadake, to je već nešto do čega se stiglo s jasno propisanim tekstom o tome. Tako se navodi hadis koji bilježi u svome Sahihu Muslim od Ebu-Hurejrea, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /282/ "Kada čovjek umre, prestanu i sva njegova djela, osim troje: od dobrog djeteta koje mu dovu čini, trajne sadake i nauke kojom se drugi koriste." Ustvri, možemo reći da sve troje ovo spada u njegov trud, njegovo zalaganje i djelo. Tako u drugom hadisu stoji: /283/ "Najbolje što čovjek može pojesti, jeste ono što je on lično zaradio, a njegovo dijete je rezultat svega toga." Što se tiče trajne sadake, to je vakuf i tome slično, što je, također, trag njegova truda i zalaganja. Već je rekao Uzvišeni:

"Mi ćemo, zaista, mrtve oživiti i Mi smo zapisali ono što su uradili, i djela koja su iza sebe ostavili..." (36:12) Znanje koje se raširi među ljudima i oni se njime koriste, također je rezultat njegova truda i rada. U sahih hadisu navodi se: /284/ "Ko poziva na pravi put ima nagradu koliko i oni koji ga slijede, ali nikako ne umanjujući išta od njihove nagrade." A riječi Uzvišenog: **"I da će se njegov**

trud sigurno iskazati", tj. na Sudnjem danu, o kojem vas obavještava Allah, dž.š., kada će vas nagraditi potpunom nagradom, bilo da je ona dobra ili loša. Pa tako Uzvišeni kaže:

"I da će prema njemu najpotpunije nagrađen ili kažnjen biti", tj. najobilnijom nagradom ili kaznom.

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ لِنُهَايِهَا ﴿٤٢﴾
 وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ﴿٤٣﴾ وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾ وَأَنَّهُ خَلَقَ
 الرُّوحَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾ مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تَمَنَّى ﴿٤٦﴾ وَأَنَّ عَلَيْهِ
 الشَّعَاةَ الْآخِرَىٰ ﴿٤٧﴾ وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ﴿٤٨﴾ وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرَىٰ ﴿٤٩﴾
 وَأَنَّهُ رَهِيبٌ قَاتِلٌ وَأَنَّهُ هُوَ أَزْهَىٰ ﴿٥٠﴾ وَأَنَّهُ يُخَوِّضُ الْفَيْسَ ﴿٥١﴾ وَقَوَّادٍ يُوعَىٰ ﴿٥٢﴾
 وَأَنَّهُ يُخَوِّضُ الْفَيْسَ ﴿٥٣﴾ وَأَنَّهُ يُخَوِّضُ الْفَيْسَ ﴿٥٤﴾ وَأَنَّهُ يُخَوِّضُ الْفَيْسَ ﴿٥٥﴾
 مَاعِشَىٰ ﴿٥٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُم تَارَىٰ ﴿٥٧﴾

"I da će se Gospodaru tvome ponovno vratiti /42/, i da On na smijeh i na plač navodi /43/, i da On usmrćuje i oživljava /44/, i da On par, muško i žensko, stvara /45/, od kapi sjemena kad se izbací /46/; i da će ih On ponovno oživiti /47/, i da On daje bogatstvo i moć da stječu /48/, i da je On Sirijusa Gospodar /49/, i da je On drevni narod Ad uništio /50/, i Semud, i da nikog nije poštedio /51/, i još prije Nuhov narod, koji je najokrutniji i najobjesniji bio /52/: i prevrnuta naselja On je prevrnuo /53/, i snašlo ih je ono što ih je snašlo /54/, pa, u koju blagodat Gospodara svoga ti još sumnjaš?" /55/

Riječi Uzvišenog: **"I da će se Gospodaru svome ponovno vratiti"**, znači, to vraćanje će biti na Sudnjem danu. A riječi Uzvišenog: **"I da On na smijeh i na plač navodi"**, tj. omogućuje Svojim robovima da se mogu smijati i plakati, a sve u različitim povodima.

"I da On usmrćuje i oživljava", kao što kaže na drugom mjestu:

"Onaj koji je dao smrt i život." (67:2) A riječi Uzvišenog:

"I da On par, muško i žensko, stvara od kapi sjemena kad se izbací", kao i riječi:

"Zar čovjek misli da će sam sebi prepušten biti, da neće odgovarati? Zar nije bio kap sjemena koje se ubaci, zatim ugrušak kome On onda razmjer odredi i skladnim mu lik učini, i od njega onda dvije vrste, muškarca i ženu, stvori, i zar Taj nije kadar mrtve oživiti?" (75:36-40) A riječi Uzvišenog:

"I da će ih On ponovno oživiti", tj. kao što je bio u stanju da stvori početak, On je isto tako u mogućnosti

ponovo sve proživiti na budućem svijetu, onda kada će se polagati račun.

"I da On daje bogatstvo i moć da stječu."

Uzvišeni je Gospodar omogućio Svojim robovima da stječu i posjeduju imovinu, te je učinio njihovim vlasništvom i stalnim posjedom i nisu ovisni o njenoj prodaji, što je, svakako, velika blagodat za Njegove robove. **"I da je On Sirijusa Gospodar."** Eš-Š'ira, to je svijetla zvijezda, tzv. Merzemu el-dževza', a koju su neki Arapi u vremenu džahilijeta obožavali.

"I da je drevni narod Ad uništio." Bio je to narod Huda, a.s., fizički jak narod, ali su se suprotstavili Istini, te ih je Allah, dž.š., uništio. A riječi Uzvišenog: "...i Semud, i da nikog nije poštedio." Uništio ih je tako da od kafira među živima niko nije ostao.

"Još prije Nuhov narod", tj. oni od prijašnjih naroda. **"...koji je najokrutniji i najobjesniji bio"** - bili su čak odbojniji i od onih koji su poslije njih došli.

"I prevrnuta naselja On je prevrnuo." Misli se na naselja Luta, a.s., gdje je prevrnuto sve, ono što je bilo gore palo je dolje, a pored svega toga pogođeni su grumenjem od pečenog blata. Stoga i kaže Uzvišeni: **"I snašlo ih je ono što ih je snašlo"**, misli se na kamenje kojim su pogođeni. **"...pa, u koju blagodat Gospodara svoga ti još sumnjaš?"**, tj. zar pored svega što ti je Allah, dž.š., dao, ti, čovječe, možeš ikako sumnjati?

هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذُرِ
 الْأُولَىٰ ﴿٥٦﴾ أَرَأَيْتَ لَآرَافَةَ ﴿٥٧﴾ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾ أَفَرَأَيْتَ
 الْحَدِيثَ تَعْبُورًا ﴿٥٩﴾ وَتُخَوِّضُونَ وَلَا تُبْكُونَ ﴿٦٠﴾ وَأَنَّهُ سِمْدُونَ ﴿٦١﴾
 فَاسْجُدْ لِلَّهِ وَعَبُدْهُ ﴿٦٢﴾

"Ovo je opomena kao i prijašnje opomene /56/: Smak svijeta se približava /57/, Allah će ga jedini otkriti! /58/ Pa zar se ovom govoru išćudujete /59/, i smijete se, a ne plaćete /60/, gordo dignutih glava?/61/ Bolje padajte licem na tlo pred Allahom i Njega obožavajte!" /62/

"Ovo je opomena", misli se na Muhammeda, s.a.v.s., **"kao i prijašnje opomene"**, tj. poslan je od iste ljudske vrste, kao i prijašnji poslanici, pa je na drugom mjestu rekao:

"Reci: Ja nisam prvi poslanik." (46:9)

A riječi Uzvišenog: **"Smak svijeta se približava."** Veoma je blizu Sudnji dan.

"Allah će ga jedini otkriti." Znači, nema onoga ko bi to mogao spriječiti, a ni onoga kome je poznato kada će se to tačno dogoditi. Opomena je ujedno i strogo upozorenje onima koji pri sebi imaju zlih djela, a iz straha da ne padnu u ono čime im se prijete. Tako Allah na drugom mjestu kaže:

"On vas samo prije teške patnje opominje."

(34:46) Zatim Uzvišeni kaže mušricima koji odbijaju slušati Kur'an, okrećući se od njega: **"Čudite se"** da je to Istina. **"I smijete se"**, ismijavajući se i izrugivajući. **"A ne plaćete"**, tj. ne postupate onako kao što to čine pravi vjernici. Pa kaže Uzvišeni:

"I padaju na tlo plaćuci, i on im uvećava strahopoštovanje." (17:109) A riječi Uzvišenog: **"...gordo dignutih glava"**, tj. oholo i odbojno postupate. Nakon toga Uzvišeni naređuje Svojim robovima da Mu čine sedždu i ibadet, slijedeći u tome Allahova Poslanika, s.a.v.s., istinski obožavajući samo Jednog Allaha, dž.š. **"Bolje padajte licem na tlo pred Allahom i Njega obožavajte!"** To znači da Mu pokorni budete i ustrajni u uvjerenju da je On Allah, samo Jedan. Buharija navodi hadis od Ibn-Abbasa, koji kaže: /285/ "Vjerovjesnik, s.a.v.s., učinio bi sedždu kad bi učio suru En-Nedžm, a s njim bi to učinili i muslimani, mušrici, džini i ljudi." Ovaj hadis navodi Buharija, dok ga Muslim ne navodi. Imam Ahmed prenosi hadis od Mutaliba ibn Ebi-Veda'a koji je rekao: /285/ "Jedne je prilike Allahov Poslanik, s.a.v.s., u Meki učio suru En-Nedžm, pa je učinio sedždu. To su učinili i ostali koji su bili s njim, a ja sam podigao glavu odbijajući učiniti sedždu; a tada Mutalib još nije bio prešao na islam. Nakon toga, kada god bi čuo nekoga da uči tu suru, i on bi učinio sedždu sa njim." Ovaj hadis navodi i En-Nesai.

**Ovo bi bio kraj sažetog tefsira
sure En-Nedžm,
a sva hvala pripada samo Allahu,
dž.š.**